

Terveydenhuollon ammattilainen sosiaalihuollon asiakas- ja potilastiedon kirjaajana

Anu Virtanen ja Päivi Tossavainen

Kansa-koulu 5 -hanke

KANSA-KOULU 5

Euroopan unionin
rahoittama
NextGenerationEU

SISÄLTÖ

- Asiakastietolaki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietoa ohjaamassa
 - Asiakas- ja potilastietoon liittyvät käsitteet asiakastietolaissa
 - Velvollisuus asiakastietojen kirjaamiseen sosiaali- ja terveydenhuollossa
 - Asiakastiedon rekisterinpitäjä
- Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastiedon tuottaminen rekistereihin ja niistä arkistoon
- Kirjaaminen asiakas- ja potilasasiakirjoihin

Asiakastietolaki 703/2023 sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietoa ohjaamassa

Asiakas- ja potilastietoon liittyvät käsitteet asiakastietolaissa (703/2023, 3§)

Asiakas sosiaalihuollossa = sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa (812/2000) (asiakaslaki) tarkoitettu sosiaalihuollon asiakas

Sosiaalihuollon asiakastieto = sosiaalihuollon asiakasasiakirjaan ja muuhun sosiaalihuollossa laadittuun asiakirjaan sisältyvää sosiaalihuollon asiakkaan **tuen tarvetta**, hänen **asiansa käsittelyä** tai hänelle annettavaa **sosiaalipalvelua** koskevaa asiakastietoa

Asiakas terveydenhuollossa = potilaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa (785/1992) (potilaslaki) tarkoitettu potilas

Potilastieto = potilasasiakirjaan ja muuhun terveydenhuollossa laadittuun asiakirjaan sisältyvää potilaan **terveydentilaa** tai **toimintakykyä** tai tämän **saamaa terveystalvelua** koskevaa asiakastietoa

Velvollisuus asiakastietojen kirjaamiseen sosiaali- ja terveydenhuollossa (703/2023)

Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilön ja palvelun antamiseen osallistuvan avustavan henkilön **tulee kirjata asiakasasiakirjoihin** asiakkaan palvelun ja potilaan hoidon järjestämisen, suunnittelun, toteuttamisen, seurannan ja valvonnan turvaamiseksi tarpeelliset ja riittävät tiedot. (17§)

- Velvollisuus kirjata sosiaalihuollon asiakastiedot alkaa, kun palvelunantaja on saanut tiedon henkilön palvelutarpeesta tai ryhtynyt toteuttamaan sosiaalipalvelua.
- Kaikista sosiaalihuollon asiakasrekisteriin tallennettavista sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista on käytävä ilmi, mihin sosiaalihuollon palvelutehtävään tai palvelutehtäviin se liittyy. (37§)
- Potilasasiakirjoihin saavat tehdä merkintöjä potilaan terveystietojen järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvat terveydenhuollon ammattihenkilöt ja palvelunantajan vastaavan johtajan 7 §:ssä tarkoitettujen ohjeiden mukaisesti myös muut henkilöt siltä osin kuin he osallistuvat terveystietojen järjestämiseen ja toteuttamiseen. (25§)

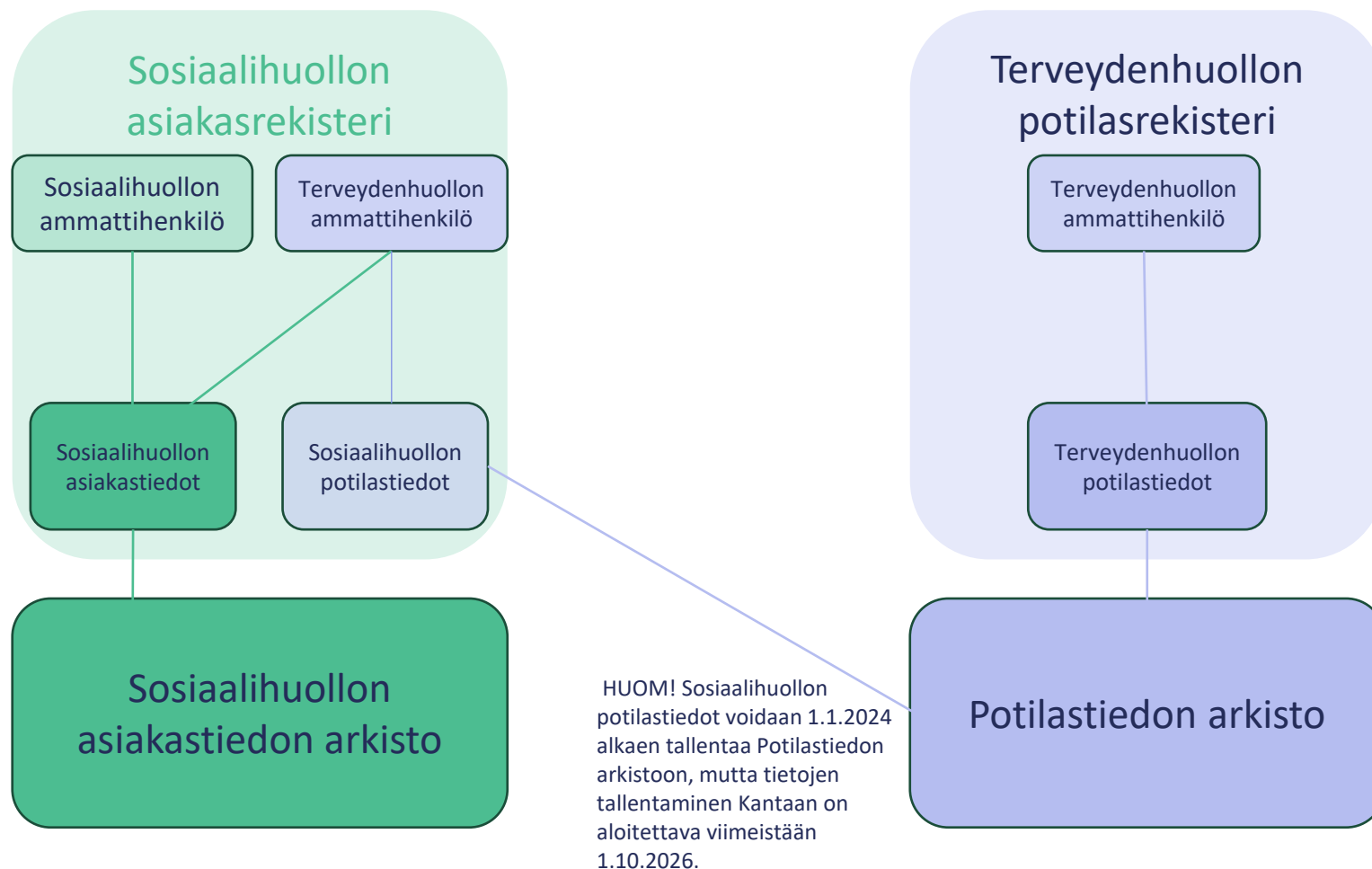
Asiakastiedon rekisterinpitäjä (703/2023, 13§)

Julkisessa sosiaali- ja terveydenhuollossa **palvelun järjestämisestä vastaava palvelunantaja** on asiakastietojen rekisterinpitäjä, jos ei muualla laissa toisin säädetä.

Yksityisessä sosiaali- ja terveydenhuollossa asiakastietojen rekisterinpitäjä on se palvelunantaja, jonka kanssa asiakas on tehnyt sopimuksen palvelun toteuttamisesta.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastiedon tuottaminen rekistereihin ja niistä arkistoon

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastiedon tuottaminen

Milloin on kyse sosiaalihuollon asiakastiedosta, milloin sosiaalihuollon potilastiedosta?

Sosiaalihuollon
asiakastiedot

- Asiakkaan jokapäiväiseen elämään ja huolenpitoon liittyvät asiat

Tarkka rajaus on haastavaa
➤ **Organisaation ja työntekijän on itse arvioitava, milloin on kyse potilastiedosta**

Sosiaalihuollon
potilastiedot

- Hoitotoimenpiteet, mittaukset, kokeet ja lääkitys

Lähde: THL rakenteisen kirjaamisen tuki 21.9.2023

Esimerkkejä sosiaalihuollon potilastiedosta

- Sosiaalihuollon potilastietoa voi syntyä kaikissa palvelutehtävissä ja sosiaalipalveluissa, joissa työskentelee terveydenhuollon koulutuksen omaava henkilö
- Myös sosiaalihuollon koulutustaustainen henkilö voi kirjata sosiaalihuollon potilastietoa esimerkiksi toimipaikkakohtaisen lääkehoitokoulutuksen jälkeen ja toteuttaa lääkehoitoa asiakkaalle
- Esimerkkejä sosiaalipalveluista, joissa voi syntyä sosiaalihuollon potilastietoa:
 - Iäkkäiden palvelut: kotihoito, yhteisöllinen asuminen, ympärivuorokautinen palveluasuminen, laitospalvelu
 - Lapsiperheiden palvelut: kasvatus- ja perheneuvonta
 - Lastensuojelu: laitospalvelu
 - Päihde- ja riippuvuustyön erityiset palvelut: yhteisöllinen asuminen, laitospalvelu
 - Työikäisten palvelut: kotihoito
 - Vammaispalvelut: kotihoito, ympärivuorokautinen palveluasuminen, laitospalvelu

Lähde: Kirjaamisfoorumi

Kirjaaminen asiakas- ja potilasasiakirjoihin

Kirjaamisen erot sosiaali- ja terveydenhuollossa

Sosiaali- ja terveydenhuollossa on kirjattava riittävät ja tarpeelliset asiakas- ja potilastiedot. Ammattihenkilöitä koskee kirjaamisvelvoite kaikissa hoito- tai palveluprosessin vaiheissa

Sosiaalihuollossa

- Asiakkuudet henkilökohtaisia
- Asiat (asia-asiakirja) voivat olla yhteisiä
- Voidaan kirjata myös tietoja muista henkilöistä perustellusti (esim. lastensuojelu)
- Asiakkaat voivat tehdä itse hakemuksia haluamistaan palveluista ja saavat hakemuksiinsa päätöksen

Terveydenhuollossa

- Henkilö on potilaana yleensä yksin
- Vastaavaa asiakkuus-käsitettä ei ole terveydenhuollossa
- Potilasasiakirjoihin ei pääsääntöisesti kirjata muiden henkilöiden tietoja (pl. Neuvolan perheen laajat terveystarkastukset)
- Potilaat eivät tee hakemuksia eikä palveluista tehdä päätöksiä

Lähteet: THL Tiedonhallinta sosiaali- ja terveysalalla– Kirjaaminen, Kirjaamisfoorumi

Sosiaalihuollon asiakasasiakirjojen ja terveydenhuollon potilasasiakirjojen rakenteisuus

ASIAKASASIAKIRJOJEN KIRJAAMINEN

- Sosiaalihuollossa asiakastietoa kirjataan **asiakirjarakenteisiin**. Asiakirjat on ryhmitelty asiakirjatyyppeihin.
- Sosiaalihuollossa on paljon erilaisia asiakirjoja
- Asiakaskertomukseen kirjataan sellaiset asiat, joita ei tallenneta muihin asiakirjoihin

POTILASASIAKIRJOJEN KIRJAAMINEN

- Potilaskertomuksen merkintöjä ryhmitellään **asiakokonaisuuksiin** eri näkymille/välilehdille. Näkymien avulla potilaskertomus sidotaan tiettyyn sisältö- ja hoitokokonaisuuteen.
- Potilasasiakirjoista suurin osa sisältyy (jatkuvaan) potilaskertomukseen

Sekä potilastietoa että asiakastietoa kirjataan rakenteisesti, mutta toisistaan eri tavoin

Lähde: THL Tiedonhallinta sosiaali- ja terveysalalla– Kirjaaminen

Kirjaamisen eroja käytännössä

Sosiaalihuollossa

- kirjaaminen ei aiemmin ole ollut määrämuotoista tai rakenteista, vaan teksti on ollut enemmänkin proosamaista
- rakenteinen kirjaaminen on uusi asia eivätkä kaikki asiakastietojärjestelmät noudata vieläkään asiakirjarakenteita (Sosmeta)

Terveydenhuollossa

- kirjaaminen on ollut jo pidempään rakenteista
- potilastietojärjestelmät tukevat rakenteista kirjaamista (FinCC)

Kun tieto ei ole vertailukelpoista:

Lähde: Kirjaamisfoorumi

Havainnot kirjaamisen haasteista

- Kirjaaminen on usein passiivissa, kieli ja lauserakenteet vaikeasti ymmärrettäviä
- Kirjaamisen huono laatu/niukkuus on edelleen hyvin yleistä
- Erityisesti ikääntyneiden palveluissa
 - Päivittäistä kirjaamista ei ole sidottu hoito- ja palvelusuunnitelman tavoitteisiin ja keinoihin, minkä lisäksi kirjaamisesta puuttuu arviointi. Kirjaaminen on siis usein toteavaa ja toimenpidekeskeistä, enemmän tehtyjen toimenpiteiden listaamista kuin asiakkaan tilannetta kuvaavaa ja arvioivaa
 - Asiakkaiden ulkoilua ja aktiviteetteja sekä sosiaalisten suhteiden ylläpitoa ei kirjata riittävällä tavalla, jolloin jää epäselväksi, onko kyseistä toimintaa ollut, onko sitä tarjottu asiakkaalle tai onko asiakas osallistunut

Lähde: ESAVI, 2023

LÄHTEET

[Asiakastietolaki 703/2023](#). Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä

Etelä-Suomen aluehallintovirasto 2023. Julkaisematon. Asiakastieto ja viranomaisvalvonta. Eero-Tapani Hynysen puheenvuoro Kansa-koulu 5-hankkeen avainhenkilöverkostossa 12.10.2023.

FinCC. FinCC 4.0 -luokituskokonaisuuden käyttäjäopas v 1.4
<https://yhteistyotilat.fi/wiki08/pages/viewpage.action?pageId=56886413>

Kirjaamisfoorumi <https://vasso.fi/hankkeet/kansa-koulu/kirjaamisfoorumi/>

Sosmeta. Sosiaalihuollon asiakirjarakenteiden ja metatietojen palvelu.
<https://sosmeta.thl.fi/>

[THL 2023Tiedonhallinta sosiaali- ja terveysalalla –Kirjaaminen](#) (31.1.2024)

[THL Rakenteisen kirjaamisen tuki. Näitä kysyttiin 21.9.2023](#)